

"אין מניחין את המיטה ברחוב... ולא של נשים לעולם מפני הכבוד" (מועד קטן פ"ג מ"ח), ובגמרא (שם כ"ז ע"ב - כ"ח ע"א) "אמרי נהרדעי לא שנו אלא חיה¹ אבל שאר נשים מניחין. רבי אלעזר אומר אפילו שאר הנשים דכתיב ותמת שם מרים ותקבר שם - סמוך למיתה קבורה". ופירושו, מתוך סמיכות שני הפעלים "ותמת" - ותקבר" משמע שתכף למיתה קבורה, שאין חוצץ ביניהם.

כהאי גוונא במדרש (בראשית רבה מה, ד) :

ויבא אל הגר ותהו. רבי לוי בר חייתא אמר מביאה ראשונה נתעברה. אמר רבי אלעזר לעולם אין האישה מתעברת מביאה ראשונה. והכתיב: "ותהרין שתי בנות לוט מאביהן". אמר רבי תנחומא שלטו בעצמן והוציאו ערותן ונתעברו כמביאה שניה.

יש לשאול לכאורה מה לרבי לוי להכריח שמביאה ראשונה נתעברה נגד רוב המקרים? ויש לומר משום דאין להפריד בזמן בין שני פעלים רצופים: "ויבא" - "ותהר" משמע תיכף לביאה הריון.

כהאי גוונא רמוזים קפיצות הדרך בתנ"ך: "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אֲדָנָיו וילך וְכָל טוֹב אֲדָנָיו בָּיָדוֹ, וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ אֶל אָרֶם נְהָרִים אֶל עִיר נְחֹר"² - היות ואין להפריד בין הפעלים, יש לומר שבאותו יום קם ובאותו יום הגיע. "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" - גם כן מורה על תכיפות הדבר, תיכף ליציאה הגעה³.

"על הכל כותבין [הגט] על העלה של זית ועל הקרן של הפרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד" (גיטין פ"ב מ"ג), ובגמרא (שם כ"א) "בשלמא יד דעבד לא אפשר למקצייה, אלא קרן של פרה ליקציה וליתביה לה! אמר קרא **וכתב ונתן** לה, מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה". גם כאן ההגיון

1. פרש"י שמתה מחמת וולד, שהיא שופעת [דם].

2. בראשית כד, י.

3. יעויין ברבינו בחיי שם כח, י: "הלך לו ביום אחד מבאר שבע עד חרן שיש שם מהלך ג' ימים. נרמז מלשון הכתוב שהוא מורה על תכיפת הדבר, וזהו מבאר שבע וילך חרנה. וכן הלשון בסוף הפרשה תיכף שנשא רגליו. וכן הלשון כתוב באליעזר ויקם וילך וכו'".

בבסיס הלימוד הוא שאין מפרידים בין פעלים סמוכים: "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה"⁴, פירושו שאין להפריד בפעולה אחרת כקוצץ ומחתך בין הכתיבה לנתינה. נשים לב כי בדוגמאות המדרשיות חיבור שני פעלים סמוכים היה ביחס לזמן, וכאן במניעת פעולה ביניהם. פשוט הוא שהפרדת זמן הוי חידוש רב יותר מפעולה המפרידה בין שני פעלים סמוכים, שהפרדת זמן תלויה לכאורה בהיסח דעת הגברא⁵, ובכל מקרה אינה מעשה אקטיבי המפריד בין הפעלים אלא ממילא הוי. ואכן בכל הסוגיות ההלכתיות שנעסוק בהם החידוש הוא באיסור **הפסקה במעשה** בין שני פעלים, החידוש המועט ביותר, ולא בזמן גרידא כבמדרש.

בחידושי הרמב"ן שם בגיטין: "יש מחלוקת שאומרים שהוא הדין לנייר ולכל תלוש, שאם חתך ממנו לאחר שכתב בו הגט פסול. וכן כתב בה"ג בלשון הזה: ומאן דכתיב גיטא ליפסוק מגילתא שיעור גיטא והדר ליכתביה. דאי כתיב ליה מקמי דליפסוק מגילתא, ופיישא מגילתא ופסיק לה בתר דכתב גיטא מיפסל גיטא, דכתיב ונתן, מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה. וכן נמי כתוב בפסוקות, ואף רבינו חננאל כתב שמע מינה אפילו נייר... וכל שכן זולתו⁶... ויש אומרים שלא אמרו כן אלא במחובר, אבל תלוש אינו מחוסר קציצה ואף על פי שקצץ כשר"⁷.

למדנו כי מחלוקת הראשונים היא האם אסורה כל פעולה "זרה" בין שני הפעלים או דווקא פעולת עקירת דבר מגידולו.

בין שאר הראיות לכאן ולשם, מביא ר"י ראייה לר"ת מגמרא נוספת (חולין פ"ט ע"א):
אמר רבי זעירא ואיתימא רבה בר ירמיהו: מכסין (מצות כיסוי הדם) בעפר עיר הנידחת⁸. ואמאי איסורי הנאה הוא? אמר זעירי לא נצרכה אלא לעפר עפרה⁹...

4. דברים כד א, ג.

5. תיכף לברכה - המצוה, תיכף לנטילה - בציעה וכיו"ב.

6. וכשיטתו סוברים רבי יצחק ברבי מנחם בתוספות על אתר (ד"ה 'יצא זה שמחוסר כתיבה'), ואיתא שם שר"י ור"ת מחמירים, אם כי "דווקא נחתך מקלף גדול חשיב מחוסר קציצה, אבל חותך מן הגט דבר מועט כמו שעושין לייפותו לא חשיב בהכי מחוסר קציצה... דדבר מועט לא חשיב מחוסר קציצה".

7. וכהאי גוונא בתוספות מביא בשם רשב"ם: "פירש רבינו שמואל דווקא בבעלי חיים או במחובר לקרקע שעוקר דבר מגידולו חשיב מחוסר קציצה... וכן פירש רבי שמעיה בפירושו. ואם כתב גט בקלף גדול ואחר כך חתכו לפי זה כשר".

8. פרש"י - אפר השריפה.

דכתיב ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת, מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה, יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושריפה.

גם כאן מסמיכות הפעלים למדנו דעפר עיר הנידחת אין עליו מצות שריפה, שאין בו תיכף לקיבוץ שריפה. ומכאן שאין להפריד אפילו בפעולה של ניתוק מחיבור (עפר מקרקע) ולא בעוקר דבר מגידולו.

ראיה נוספת מביא הרמב"ן לר"ת מן הגמרא בסנהדרין (מ"ו ע"ב):

תנו רבנן [ותלית אותו על] עץ. שומע אני בין תלוש בין במחורב? תלמוד לומר כי קבר, מי שאינו מחוסר אלא קבורה, יצא זה שמחוסר קציצה וקבורה. רבי יוסי אומר מי שאינו מחוסר אלא קבורה, יצא זה שמחוסר תלישה וקבורה.

ומוסיף הרמב"ן:

עד כאן לא פליגי אלא בחפירה שאף על פי שהקורה משוקעת בארץ כתלושה ממנה היא, הא במחוסר קציצה בגוף הדבר, חיסרון הוא אף לדברי חכמים.

אמנם שיטות הראשונים המתירות קציצה בתלוש עיקר ראייתן מאביי ורבא בגיטין¹⁰, ובכל זאת יש להן לצאת חובת כיסוי הדם ומצות הקבורה.

אפשר לומר דכל צורת לימוד זו, שאין לנתק בין שני פעלים סמוכים, אינה ברורה כלל ועיקר. דאי הוי לימוד מוחלט, ואפילו בזמן דממילא אין להפריד ביניהם, וכנאמר במדרשים לעיל, ובודאי אינו נכון בענין גט, דפשיטא שיכול הבעל לכתוב הגט ולתת אותו לאחר זמן רב, וכדמוכח בכל מסכת גיטין. ואם אינו לימוד מוחלט מהיכא תיתי דכל פעולה המפרידה בין הפעלים פוסלת, אולי דווקא פעולה שיש בה משמעות כעקירת דבר ממקום גידולו?¹¹

9. פרש"י - עפר הקרקע.

10. מדאפליגו אביי ורבא בגיטין (כ"א ע"ב) כשכתבו על עלה של עציץ נקוב, דרבא גזר שמא יקטום. אבל בעציץ שאינו נקוב משמע שאפילו יקטום כשר. ועיין ברשב"א דר"ת דחה כל זה, דהוא הדין בשאינו נקוב פסיל רבא, ואיפליגו בנקוב לאשמועינן כוחו דאביי שמתיר, דכח דהיתרא עדיף, אי נמי עיקר גזירת רבא בנקוב ומחורב לקרקע, ובשאינו נקוב לא גזר שאין דרך לתלוש העלה. אבל אין הכי נמי אי קץ העלה משאינו נקוב פסול.

11. דנחשב מלאכת קוצר לשבת ועוד.

ועוד יש להוסיף ולברר שהרי במקבילה הירושלמית (ירושלמי גיטין י"ב ע"ב) לסוגית 'מחובר' בגיטין¹² כלל לא מוזכר הלימוד הבבלי: "מה טעמא דרבנן? ספר, מה ספר שהוא בתלוש אף כל דבר שהוא בתלוש". ומשמע דאין פסול מחוסר קציצה אלא חיוב של תלוש, וממילא חתיכת שאריות קלף לאחר כתיבת הגט מותרת (רמב"ן בחידושי).

יתר על כן, בבדיקת מקבילות הירושלמי בענין כיסוי הדם, בעפר עיר הנידחת ובאיסור תליית אדם בעץ נטוע, נגלה שאין כלל מקבילה! הירושלמי משמיט לחלוטין את ההלכות הללו.

לכאורה יש לומר דגישת הירושלמי אינה מקומית אלא עקרונית: אין ללמוד הלכות מסמיכות פעלים בתורה, ואיסור הפרדתן על ידי פעולה או זמן.

אם כנים דברנו אפשר לומר גם כן לראשונים הלומדים כבבלי אך מבינים דרק פעולת עקירת דבר מגידולו מנתקת פועל "וכתב" לפועל "ונתן", דהיות ולימוד זה אינו מקובל לכל ואינו פשוט, יש לציין רק את החידוש הקטן ביותר (פעולת עקירה מגידולו) ולא את החידוש הרב יותר (כל פעולת חיתוך). נשים לב כי פשוט שהרשב"ם ודעימיה לא ראו את הירושלמי, שאחרת היו מביאים ראיה מוכחת לדבריהם, אך מגישת הירושלמי אנו למדים כי צורת לימוד זו אינה פשוטה וברורה, וממילא נחדש בה את המעט ההכרחי.

גישות הבבלי והירושלמי עקביות לשיטתם בנושאים נוספים:

התורה (שמות ל, כ) אומרת לגבי הכהנים: "בבאם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחְצוּ מֵיִם וְלֹא יָמְתוּ אוּ בְּגִשְׁתָּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשִׁרְתִּי". ובתלמוד הבבלי (זבחים י"ט ע"ב, יומא ל"ב ע"ב): "היה עומד ומקריב על גבי המזבח כל הלילה, לאורה טעון קידוש ידים ורגלים דברי רבי. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כיון שקידש ידיו ורגליו מתחילת עבודה אפילו מכאן ועד עשרה ימים אינו צריך לקדש". רבי לומד עיקר שיטתו מהפועל השני "בגשתם" ורבי אלעזר ברבי שמעון מהפועל הראשון "בבאם", ו"בגשתם מיבעי ליה לכדרב אחא בר יעקב... הכל מודים בקידוש שני כשהוא (הכהן הגדול) לבוש מקדש, דאמר קרא או בגשתם, מי שאינו מחוסר אלא גישה בלבד יצא זה שמחוסר לבישה וגישה". כלומר אין להפריד בלבישה בין "ירחצו מים" ל"בגשתם", בין שני הפעלים בפסוק. אין מקבילה בירושלמי ללימוד זה.

הבבלי בנוזיר (מ"ה ע"א) אומר: "תנו רבנן וגלח הנוזיר פתח אוהל מועד. בשלמים הכתוב מדבר שנאמר ושחטו פתח אוהל מועד... רבי יצחק אומר אינו צריך, הרי הוא אומר ולקח

12. אין כותבין במחבר לקרקע דכתיב "וכתב ונתן", שאינו מחוסר קציצה. משנה בגיטין כ"א ע"ב, ורש"י.

את שער ראש נזרו ונתן על האש. מי שאינו מחוסר אלא לקיחה ונתינה, יצא זה שהוא מחוסר לקיחה הבאה ונתינה". ופרש"י: "שאם יהא מגלח על פתח היכל [הרי הוא] שמחוסר לקיחה והבאה לעזרה... הלכך אינו יכול לגלח אלא בצד הדוד של שלמים...". אין להפריד בפעולת הבאה בין שני הפעלים "ולקח" - "ונתן". גם כאן אין מקבילה בירושלמי.

הבבלי בסנהדרין (ק"ב ע"א) אומר: "בעי רב יוסף שיער נשים צדקניות מהו?¹³ אמר רבא, הא דרשעיות אסור! תקבץ ושרפת כתיב, מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה, יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושריפה". ומכאן דאילנות תלושים אסורים, מחוברים מותרים. וכן פירות המחוברים שבה מותרים, שאינם בגדר 'עיר הנידחת'¹⁴.

"כיסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ... בחולין אבל לא במוקדשין" (חולין פ"ו מ"א). ובתלמוד הבבלי: "מוקדשין מאי טעמא לא?... ואיבעית אימא כולה רבי שמעון היא ושאינה הכא דאמר קרא ושפך וכיסה, מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכיסוי, יצא זה שמחוסר שפיכה פדייה וכיסוי". אגב, הראשונים במקום מציינים שבקודשים לעולם הפדייה תפריד בין הפעלים הסמוכים ושפך (שחיטה) וכיסה, "אבל בחולין שאין סתם דם מחוסר גרירה, אף על פי שהיה זה מחוסר גרירה כגון דם שעל הסכין, כשאינו שם דם אלא הוא, גורר ומכסה"¹⁵. ומשמע דאנו ממעטים לא את הפעולה אלא את ה"שם". לא פעולת הגרירה המפרידה בין הפעלים היא הפוטרת מכיסוי הדם, אלא "שם הקודשים" שלעולם הפדייה שבהם תפסיק בין הפעלים. כאן אנו משתמשים בלימוד זה לא לגבי הפסק זמן, הפסק על ידי פעולה כלשהיא או על ידי פעולה בעלת חשיבות, אלא רק לגבי מקרה שלעולם לא יפסיק בין הפעלים¹⁶.

ועוד בחולין (פ"א מ"א): "ראשית הגז נוהג בארץ ובחולין... בחולין אבל לא במוקדשין". ובגמרא: "במוקדשין מאי טעמא לא? אמר קרא צאנך ולא צאן הקדש... רבא אמר

13. בשריפת עיר הנידחת.

14. מנחת חינוך, תס"ד, אות נ"ה.

15. לישנא דהרמב"ן, וכן ברשב"א ולהלכה.

16. לו היינו לומדים כך בגיטין, היינו פוסלים כתיבת גט על הבהמה המוקדשת בלבד, שלעולם צריכה פדייה בין כתיבה לנתינה, אך הכותב במחובר, אפילו קוצץ ונותן לה כשר שיכול להקנות החצר והאילן לאשה. במקרה זה קרובה גישתו של הבבלי לירושלמי.

במקדיש גיזה עצמה¹⁷. סד"א ליגזוז וליפרוק וליתיב ליה, אמר קרא "גז צאנך תיתן לו", מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה, יצא זה שמחוסר גזיזה פדייה ונתינה".

בכל הגמרות הללו אין מקבילה בירושלמי, ויש לומר שזה לשיטתם שלא מדייקים מפעלים סמוכים.

נמצא כי לירושלמי כלל לא דורשים סמיכות פעלים בתורה, לבבלי ולמדרש דורשים, אך בתוכן הדרוש ראינו כי אינו אחיד: פעמים שאפילו הפסק זמן ממעטים (מדרש), ופעמים שאפילו פעולה חשובה לא מדייקים אלא אם כן לעולם תחצוץ הפעולה בין הפעלים (כיסוי דם הקדש).

חוסר אחידות הלימוד מופיעה במפורש בעץ התליה: בעוד שרבי יוסי לומד "יצא זה שמחוסר תלישה וקבורה" - אפילו עץ תלוש התקוע בקרקע פסול לתליה, רבנן סבירא ליה ד"תלישה לאו כלום היא". שניהם מקבלים את צורת הלימוד הממעטת פעולה המפרידה בין קציצה לקבורה, אך חולקים בחשיבות הפעולה המפרידה. הראשונים מנסים להשוות בין הלימודים השונים, מדוע לרבנן תלישה מקרקע לאו כלום, ואילו קיבוץ עפר עיר הנדחת חשיבא פעולה חשובה להפסיק בין הפעלים, וממילא אמעיטא?! ויש לומר "דעפר חשיב טפי מחובר מעץ הנעוץ בארץ"¹⁸.

לדברנו, אפשר לומר שהסברה היא שעפר ביחס לקרקע בטל הוא לקרקע, ואף על פי שבקלות ניתן להזיזו נחשב כמחובר יותר מאשר עץ התקוע בקרקע, שלמרות שרק במאמץ רב אפשר לנתקו מכל מקום אינו בטל לקרקע וכביכול הוא מין בשאינו מינו. וכחאי גוונא נאמר לענין גרירת דם שעל גבי סכין שאינה מהווה פעולת הפרדה בין הפעלים דכביכול תלישה לאו כלום היא, ודם על גבי סכין הוא מין בשאינו מינו.

השתא דאתינן להכי אפשר להעמיק מעט במחלוקת הראשונים בתחילת גיטין: לרבה צריך המביא גט מחוץ לארץ לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום שאין בקיאת בני חוץ לארץ בדין לשמה. ובתוספות¹⁹ מקשה: "ואם תאמר מאי שנא לשמה שאין בקיאת משאר

17. פרש"י: "רבא אמר לא תטרח לאוקמי מתניתא במקדיש חוץ מגיזתה והכחישה, אלא במקדיש גיזה לבדה. וטעמא דמתניתין לאו מגז צאנך יליף, דהכא צאנך הוא, אלא מדסמך נתינה לגיזה".

18. תוספות, סנהדרין מ"ו ע"ב, ד"ה 'תלישה לאו כלום היא'.

19. ב' ע"ב, ד"ה 'לפי שאין בקיאת לשמה'.

הלכות גיטין, כגון מחובר וכו'?" ר"ת סבירא ליה דבכל הלכות גיטין בקיאתין אלא שאין חוששין לדרשת לשמה. לעומתו, ריב"א²⁰ ס"ל דלאו דווקא נקט לשמה, ואינם בקיאתין בכל ההלכות, "והא דפריך לקמן והא איכא מחובר, משום דבשאר הלכות גיטין לא בקיאתין, וישנן בכלל מוליד ומביא, אבל במחובר ודאי בקיאתין. דהאי דרשא דדרשינן וכתב ונתן, מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, כוותה דרשינן בסנהדרין גבי עיר הנידחת תקבוץ ושרפת... וכן בחולין ושפך וכיסה, מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכיסוי"²¹.

לדברינו מיעוט הפעולה בין שני פעלים אינו מוסכם לירושלמי, וגם לבבלי לא ברור איזו פעולה ממועטת, וממילא אפשר בפשטות שאכן לא בקיאתין גם בדין מחובר, וכרבינו תם.

---

20. בתוספות רא"ש.

21. לישנא דהתוספות רא"ש.